

Kirje ja vuorovaikutus 24.4.2015 – abstraktit
Brev och interaktion 24.4.2015 – abstrakten

Eva Ahl-Waris, Helsingfors universitet
eva.ahlwaris@gmail.com

Ett exempel på brevväxlingen mellan forskarna inför skapandet av Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid - en första inblick i professor Gunvor Kerkkonens (1903-2002) bevarade brevsamling.

Professor Gunvor Kerkkonen (1903-2002) skrev under 1900-talet många verk om finländsk medeltid, vilka fortfarande noteras inom medeltidsforskningen på 2000-talet. Hon gjorde en lång karriär som bibliotekarie på Vetenskapliga samfundens delegations bibliotek och senare på Svenska handelshögskolans bibliotek. Under 1920-talet arbetade hon även på Riksarkivet, där hon träffade sin make, historikern och arkivarien Martti Kerkkonen (1905-1990). Under andra halvan av 1900-talet började Gunvor Kerkkonen samarbeta med sitt nätverk av nordiska medeltidshistoriker och de sammanställde Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid. Vilka kontakter brevväxlade Kerkkonen med inom ramen för detta projekt? Hurdan karaktär hade brevväxlingen? Källorna består av en omfattande brevsamling, som finns tillhanda hos Kerkkonens barn. Inom ramen för forskningsprojektet kommer brevsamlingen att arkiveras och doneras till Riksarkivet. Projektet genomförs av Eva Ahl-Waris, som är stipendiat postdoc finansierad av Nylands Nation vid Helsingfors universitet under år 2015.

Reetta Eiranen, Tampereen yliopisto
reetta.eiranen@uta.fi

Itsen ja toisen kertominen kirjeenvaihdossa

Analysoin väitöstutkimuksessani professori J.J. Tengströmin perhepiirin 1800-luvun puoliväliin sijoittuvaa kirjeenvaihtoa. Olen kiinnostunut henkilökohtaisten suhteiden ja tunteiden limittymisestä fennomaanisen aatteellisen projektin rakentamiseen.

Kirjeaineistot *minän kirjoituksena* ovat usein otollinen lähde yksilöiden ajatusten, tunteiden ja kokemusten jäljittämiseksi. Narratiivisen teoretisoinnin pohjalta voidaan ajatella, että kertominen on ontologisesti merkityksellistä ihmisenä olemiselle. Näin kirjeitä voidaan tarkastella itsen ja toisen kertomisena, mutta myös kirjekumppanien välisen suhteen ja eletyn todellisuuden kertomisena. Tämän tyyppisen tarkastelun kannalta myös subjektin suhteissa rakentuvaa luonnetta korostava *minän relationaalisuuden* käsite on kiinnostava.

Tengströmin piirin aineistosta löytyy intensiteetiltään ja sisällöltään erityyppisiä kirjeenvaihtoja, mutta vuorovaikutuksen tasot saattoivat vaihdella arkisista asioista vahvaan tunnepuheeseen myös kirjesuhteiden tai jopa yksittäisten kirjeiden sisällä.

Henkilöiden subjektiivisten kokemusten tavoittelun kannalta erityisen kiinnostavia ovat kirjeenvaihdot, joissa itseä ja toista hahmotellaan läheisessä emotionaalisessa suhteessa esimerkiksi aviopuolisoiden tai parhaiden ystäväysten kesken.

Elina Heikkilä, Kotimaisten kielten keskus

elina.heikkila@kotus.fi

”Kai ne menevät meren pohjaan” – lähetyslääkäri Selma Rainion sodanaikaiset kirjeet

Tarkastelen esitelmässäni kirjeitä, joita Lounais-Afrikan Ambomaalla työskennellyt lähetyslääkäri Selma Rainio (1873–1939) kirjoitti omaisilleen Suomeen ensimmäisen maailmansodan aikana:

- Mitä tapahtui sodan sytyttyä kirjeenvaihdolle, johon pitkä välimatka oli tuonut viivettä jo rauhan aikana?
- Mitkä teemat kirjeissä toistuvat ja miksi?
- Miten sotasensuuri näkyy kirjeiden sisällössä?
- Mitä säilyneiden ja arkistoitujen kirjeiden perusteella voi päätellä perheenjäsenten keskinäisistä väleistä?

Kirjeenvaihdon yleiskuvaa hahmoteltuani esittelen muutamia esimerkkejä siitä, kuinka Rainio käsitteli teemoja, joista tiesi tai ennakoiki olevansa eri mieltä kuin kirjeen vastaanottaja.

Kirsi Keravuori, Suomalaisen kirjallisuuden seura

kirsi.keravuori@finlit.fi

Vuorovaikutus ja sosiaaliset roolit 1800-luvun perhekirjeissä

Tarkastelen kirjeen dialogia, vuorovaikutteisuutta ja vastaanottajan merkitystä sosiaalisten roolien kautta. Ihminen kertoo itsestään – niin kirjeissä kuin muissakin egodokumenteissa – aina jossakin roolissa, johon liittyy yhteisön normeja ja odotuksia. Kirjeissä valittu rooli kiinnittyy kirjoittajan ja vastaanottajan suhteeseen. Lähden ajatuksesta (mm. Mary Fullbrook, Ulinka Rublack), että kirjeet ovat egodokumentteja, jotka eivät tuo tutkijan ulottuville yhtenäistä ja pysyvää kertomusta tekstin kirjoittajan minuudesta, siitä kuka hän todella on. Niissä esiin nouseva ”minä” on erilaisten roolien ja odotusten risteyskohta, kirjoittajan tapa kertoa muille, millainen hän on. Kirjoittavaa yksilöä tutkitaan siis sosiaalisten suhteiden muodostamassa kokonaisuudessa. Näistä lähtökohdista tarkastelen kustavilaisen laivurin Simon Janssonin ja hänen vaimonsa Wilhelmina Janssonin kirjoittamia perhekirjeitä vuosilta 1858-1887 sekä niitä sosiaalisia rooleja, joissa he itsensä esittävät suhteessa kirjeiden vastaanottajiin. Kuten

kirjeenvaihdossa on tavallista, vain puolikas menneisyydestä käytyä dialogia on säilynyt arkistossa. Siksi tarkastelen kirjeiden vastaanottajia, perheen kolmea poikaa, vanhempien heihin kohdistamien odotusten ja heille antamien roolien kautta. Näin aukeaa näköala siihen, kuinka voimakkaasti kirjeen vastaanottaja näyttäytyy ulkopuoliselle lukijalle kirjoittajan odotusten ja toiveiden kautta, jos hänen omia tekstejään ei ole säilynyt. Kirjoittajan kuva vastaanottajasta määrittää myös sitä, mitkä asiat jäävät kirjekerronnassa katveeseen. Kirjeiden hiljaisuudet eivät kerro ainoastaan siitä, mistä kirjoittaja ei omasta persoonastaan kumpuavista syistä halua tai voi puhua, vaan ne osoittavat myös ne alueet kirjeen vastaanottajan elämästä, joita kirjoittaja ei näe tai jotka eivät ole hänelle tärkeitä.

Evelina Knipström, Helsingfors universitet
evelina.knipstrom@helsinki.fi

Sjukdomar som tema i kvinnliga ståndspersoners brevväxling 1846-1852

Mitt föredrag handlar alltså om sjukdomar som tema i brevväxlingar, främst mellan kvinnliga ståndspersoner i början av 1800-talet i Finland. Jag tittar på hur de skriver om sjukdomar och vad de berättar om och i anknytning till dem – hurudan ton och vilka ord använder de och hur går diskussionen dem emellan, får den sjuke empati och stöd från brevets mottagare? Jag tar även hänsyn till brevskrivarnas position och förhållande, eftersom det påverkade vad de kunde berätta och även deras förhållande till sjukdom i allmänhet. Utöver det ser jag också på breven som ett hjälpmedel under sjukdomstiden för att få kontakt med och utlåtanden av läkare på annan ort. Slutligen ser jag på hur brevskrivarna påverkades av den enas sjukdom och av det fysiska avståndet under sjukdomstiden, genom att koncentrera mig på de känslor de uttrycker i förhållande till detta. Hurudan påverkan sjukdom i familjen hade på andra än den som var sjuk kan säga en hel del om relationen familjemedlemmarna emellan.

Johanna Kulmala, Jyväskylän yliopisto
johanna.kulmala@suomi24.fi

Sinä aina valitat niin mukavasti – nuoren miehen lemmentuulia 1900-luvun alussa

Esitelmäni käsittelee rakkauskirjeitä Böömistä vuosilta n. 1900—1910. Kirjeenvaihdosta on säilynyt vain miehen kirjeet, joten tekstit kuvaavat nuorta naista rakastuneen miehen silmin. Toisen puolikkaan puuttuessa aineisto on hyvin monologinomainen, mutta toisaalta kirjoittaja, František, toisinaan viittaa siihen, mitä tyttö on hänelle omassa kirjeessään vastannut. Siksi kyseessä ei kuitenkaan ole pelkkä monologi, vaan osittain kadonneen dialogin rippeitä löytyy sieltä täältä.

Kirjeet kertovat haaveista, huolista, toimeentulon etsimisestä, sodasta ja sodasta kotiinpaluusta. Ne kertovat myös suhteista tytön, Marenkan, isään sekä Františekin

vanhaan opettajaan, jonka tarina löytyy kuin löytyykin Brnon teknillisen yliopiston arkistojen kätköistä. Myös ikiaikaiset teemat, rakkaus, sitoutumisen pelko ja mustasukkaisuus ovat läsnä näissä kirjeissä. Näitä tunteita on molemmin puolin ja se näkyy teksteissä.

Františekin kirjeet ovat osa tšekkiläisen perheen kirjeenvaihtoa, josta valmistelen väitöskirjaa Jyväskylän yliopiston taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitoksella. Käytän tutkimuksessani Paul Ricœurin teoriaa narratiivisuudesta. Linkitän teoriataustan myös tähän esitelmään ja kirjeenvaihdon niihin teemoihin, joista aion puhua.

Hanna Lehti-Eklund, Helsingfors universitet
lehtiekl@mappi.helsinki.fi

Markering av topiker och ledföljd i Sinebrychoffs brevväxling

När fabrikören Paul Sinebrychoff i slutet av 1800-talet och i början av 1900-talet byggde upp sin konstsamling bedrev han en livlig brevväxling med olika svenska konstförsäljare. I det här föredraget studerar jag hur Sinebrychoff och de konstförsäljare som han brevväxlade med markerar övergångar från en topik till en annan i längre brevkedjor. I synnerhet är jag intresserad av hur skribenterna placerar olika led initialt i en sats för att visa för mottagaren att de övergår från en topik till en annan såsom i följande exempel:

Tack för ditt [besvär med] att försöka taga reda på vapnet å mitt flamländska [frunt. port] af Cornelis de Vos; du lofvade äfven att ytterligare konstatera målarnen vid din hemkomst. Är det således säkert af Corn. deVos? *Det mindre porträttet fr. Köpenhamn* uppgaf Du vara af v. Slit, men jag har förgäfves sökt detta namn i alla lexika. 19020118_PS_OS

När skribenten i exemplet ovan placerar *det mindre porträttet från Köpenhamn* initialt rekontextualiserar han en topik som behandlats i ett tidigare brev. Frågan om markering av topiker med ledföljden anknyter dels till affärsbrev som genre och dels till variationen i svenskans ledföljd vid sekelskiftet 1900. Affärsbrev som genre har ofta en tydlig agenda och markering av topiker tycks bidra till att göra den här agendan tydlig för mottagaren. Samtidigt antyder bruket av ledföljd att svenskan har haft en mindre strikt ledföljd kring den här tidpunkten än t.ex. 50 år senare.

Suvi Leukumaavaara, Helsingin yliopisto
suvi.leukumaavaara@helsinki.fi

Arkkitehti Herman Geselliuksen kirjeet – verkostot ja vuorovaikutus 1900-luvun vaihteen taiteessa ja arkkitehtuurissa

Tutkimuksessani 1900-luvun vaihteen taiteesta ja arkkitehtuurista käytän kirjeitä osana verkostotutkimusta sekä selvittääkseni aikakauden vähemmän tutkittuihin tekijöihin lukeutuvan arkkitehti Herman Geselliuksen (1874–1916) ammatillista toimintaa.

Olen tarkastellut Geselliuksen lähipiirin kirjeenvaihtoa verkostotutkimuksen näkökulmasta, taiteensosiologisessa kontekstissa. Vaikka Geselliukseen liittyvää arkistoainestoa on säilynyt niukasti, korostuvat monien hänen yhteistyökumppaneidensa säilyneissä kirjeissä taiteen infrastruktuurin sekä verkostojen ja ammatillisen vuorovaikutuksen merkitys.

Löytyneiden uusien arkistoaineistojen valossa Herman Geselliuksen rooli arkkitehtina näyttäytyy merkittävämpänä kuin mitä aikaisemmassa tutkimuksessa on oletettu. Mielenkiintoisen vertailukohteen muodostavat myös Geselliuksen ja Eliel Saarisen lähettämät, samaa asiaa käsittelevät kirjeet – toinen lyhyt ja kohtelias, toinen vivahteikas ja hienostunut – jotka kuvastavat myös eroavaisuuksia arkkitehtien persoonallisuuksissa.

Kaarina Reenkola, Helsingin yliopisto
kaarina.reenkola@pp.inet.fi

Kihlausaika dialogina Helsinki-Pariisi-Helsinki. Aino Acktén ja Heikki Renvallin pitkä matka naimisiin 1896-1901.

Kirjeenvaihtoa on sekä antoisaa että haastavaa lähestyä kertomuksellisesta näkökulmasta. Kirjeiden luonteeseen kuuluu avoin, tuntematon tulevaisuus; kirjeiden kirjoittamisen nykyhetkessä käydään vastavuoroista dialogia kirjoittajan ilmaisemassa mielentilassa. Kirjeiden kirjoittajat tuottavat kertomusta kohti tuntematonta tulevaisuutta.

Ackté ja Renvall ovat kirjeenvaihdoissaan tuottaneet tosielämäkerrallisen tarinan pitkästä kihlausajastaan. Vastavuoroisuus näyttäytyy kirjeissä erilaisina reaktiivisina tunnetiloina; mustasukkaisuus, pettymys, iloisuus, toiveikkuus, kiukku, suru, salailu, hämmästys. Kirjeitä kirjoitettiin ja niitä odotettiin lähes päivittäin. Häitä suunniteltiin sitkeästi ja salaa vastoinkäymisistä huolimatta.

Voiko kirjeenvaihdosta tulkita kirjoittajan tunnetiloja? Millä perusteella naimisiin meno oli kummankin yhteinen haave?

Beatrice Silén, Helsingfors universitet
silen@mappi.helsinki.fi

Privat information i affärskorrespondens från sekelskiftet 1900

I mitt föredrag studerar jag inslag i affärsbrev skrivna vid sekelskiftet 1900 där skribenterna går utanför det strikt affärsmässiga och går in på topiker av annat slag. Det rör sig om 166 brev ur brevsamlingen på Konstmuseet Sinebrychoff. I breven förhandlar Sinebrychoff om konstuppköp med konstkännare i Sverige. Även om det primärt rör sig om affärsförhandlingar förekommer det partier i många av breven där tonen blir personligare och där det sker ett informationsutbyte av mer privat natur. Det kan röra sig om personlig information om hälsa och händelser skribenten varit med om, men också information om sådant som skett i skribentens omgivning eller som stått i tidningar.

I föredraget diskuterar jag vilken funktion dessa privata inslag fyller och på vilket sätt de bidrar till den dialog skribenterna för brevlades. De privata inslagen verkar fylla olika funktioner beroende på vilken social relation som skribenterna har till varandra och vilken common ground de delar. På samma sätt varierar responsen på de privata inslagen. Ju närmare skribenterna står varandra och ju mer gemensam bakgrund de har desto oftare fyller de privata inslagen också en dialogisk funktion.

Laura Tarkka, Helsingin yliopisto
laura.tarkka@helsinki.fi

"...t'is rather a natural inclination to the British" – Toiseus ja vuorovaikutus Rudolf Erich Raspen kirjeenvaihdossa 1762–1772

Esitelmäni perustuu parhaillaan loppusuoralla olevaan väitöskirjatutkimukseeni ja käsittelee kirjeiden kautta tapahtuvaa sosiaalista vuorovaikutusta kulttuurisen vaihdon (cultural transfer) näkökulmasta. Tarkastelen saksalaisen Rudolf Erich Raspen Englantiin suuntautunutta kirjeenvaihtoa kolmen toisiinsa kytkeytyvän esimerkin kautta: Raspen kirjeenvaihto Sidney Swinneyn (vuosina 1762-1769), Matthew Matyn (vuosina 1764-1771) ja William Faucittin (vuosina 1766-1772) kanssa heijasteli kirjoittajien erilaisia persoonallisuuksia ja urapolkuja, mutta kirjeissä esiintyy myös yhteisiä teemoja, etenkin liittyen Raspen valintaan Royal Society of Londonin jäseneksi. Tästä syystä kysynkin, mitä kirjeet kertovat yhtäältä 1700-luvun englantilaiseen yhteiskuntaan ja tiedemaailmaan liitetyistä käsityksistä ja toisaalta siitä, millaisia strategioita kirjoittajat käyttivät vaihtaessaan ajatuksia yli kulttuuri- ja kielirajojen. Esitelmässäni pyrin havainnollistamaan sitä, miten Raspen Royal Societynä käsittelevä kirjeenvaihto tuo esiin tämän tiedeseuran kaksijakoisen roolin kansainvälistä tieteellistä vuorovaikutusta

edistävänä organisaationa, josta samalla puhuttiin kansakunnan erityisenä ansiona ja ylpeyden aiheena. Ilmeisesti Raspe olikin kiinnostunut jäsenyydestä erityisesti siksi, että toivoi seuran maineen ja sen tarjoamien verkostoitumismahdollisuuksien avaavan itselleen ovia ja uusia uramahdollisuuksia Englannissa.

Mari Tossavainen, Helsingin yliopisto
mari.tossavainen@helsinki.fi

Kuvanveistäjän kirje ammatillisena vuorovaikutuksena ja reflektiona 1800- ja 1900-luvun vaihteessa

Esitelmässä tarkastelen kirjeiden merkitystä kuvanveistäjän ammatti-identiteetille ja taidemaailman suhteiden rakentumiselle 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alkukymmeninä. Mikä osuus kirjeillä oli kuvanveistäjän työssä? Minkälainen ammattikäytäntö kirjeet olivat kuvanveistäjälle itselleen? Keitä kuului kuvanveistäjän ammattikirjeenvaihdon piiriin, keiden kanssa kuvanveistäjä oli kanssakäymisissä? Mitä kirjeiden perusteella voi päätellä tilaustöistä? Miten kirjeitä käytettiin neuvottelujen ja ajatusten ilmaisun välineinä? Esimerkkitapaukset liittyvät suomalaisten kuvanveistäjien kirjeisiin.

Maria Vainio-Kurtakko – Elisabeth Stubb, Svenska litteratursällskapet i Finland
maria.vainio-kurtakko@sls.fi
elisabeth.stubb@sls.fi

Edelfelts brev på nätet – interaktion i dåtid och nutid

Vilka möjligheter öppnar digitala utgåvor för olika slag av samverkan i och med brevsamlingar? I Svenska litteratursällskapetets (SLS) nättjänst *Albert Edelfelts brev. Elektronisk brev- och konstutgåva* arbetar vi på att göra källmaterialet tillgängligt för varierande användningssyften. Det öppnar upp för att studera olika slag av interaktion i den historiska kontexten, men väcker också frågor om vår egen samverkan med källmaterialet.

Konstnären Albert Edelfelts (1854–1905) konstnärskap och liv får en innehållsmässig och visuell utformning genom interaktionen mellan breven till modern Alexandra Edelfelt och bilderna av hans konstverk och skisser som länkas samman i nätutgåvan. En annan av utgåvans vitala komponenter är identifieringen av de personer som nämns i breven och möjligheten att studera de inbördes kopplingarna i det nätverk som växer fram kring Edelfelt.

Edelfeltutgåvan erbjuder en plattform för att interagera med det innehåll som finns i

breven och bilderna på konstverken och skisserna. Formen på interaktionen bestäms i hög grad av användaren, som avgör vilken relevans ett enskilt personarkiv kan ha för den egna forskningen och det egna intresseområdet.

Maria Vainio-Kurtakko & Henrika Tandefelt & Elisabeth Stubb & Johan Kylander & Dennis Stolt, 2014-. Albert Edelfelts brev. En digital brev- och konstutgåva. edelfelt.sls.fi. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland